

ELS CAPÍTOLS DONATS
PER GALCERAN GALCERAN DE PINÓS I DE FENOLLET,
VESCOMTE D'ILLA I DE CANET I SENYOR
DE LES BARONIES DE PINÓS I MATAPLANA,
AL REI LLUÍS XI DE FRANÇA (1469)

«En lo any 1462, lo rey don Juan procurà confederarse ab lo rey Luýs XI de França, y que, a tres de maig, se veren los dos reys en un camp cerca de Salvaterra, que és en lo Principat de Bearn, a la ralla de França ab Navarra, dit Salvaterra, ab reservacions de amistats ab altres reys y senyors, feren altre assiento, y fonch obligarse lo rey don Juan al rey Luýs XI de França de pagarli 200 mil escuts, si bé alguns escriptors diuhen foren 300 mil escuts, pera que lo socorregués ab 700 llançes a la ordenansa y forma de França tant quant duràs la guerra que tenia en lo Principat de Cathalunya, per la paga de esta summa obligà lo rey don Juan, especialment, les rendes tenia en los comtats de Rosselló y Cerdanya, pagant los càrrechs que les hores estàvan obligats a pagar dites rendes, declarant que les gràcies y mercès se avían fetes sobre aquelles rendes, si vagàvan, fossen del rey de França, y tot lo que cobràs, fins pagarli los dits 200 mil escuts... En virtud de dit tracte y concert, passat poch temps entraren per Rosselló dites 700 llansas quel rey Luýs enviava en ajuda del rey don Juan, per capità don Gastó de Foix y Bigorra, gendra del rey de Aragó, de aquesta entrada se apoderaren ab violència contra los pactes de la concòrdia molts llochs de Rosselló y també la vila de Perpinyà, de manera que restà senyor lo rey de França, no sols de las rendas però també de tot lo dels comtats, de hont nasqueren tants encontres, guerres, persecucions que refeixen tots los choronistas, y dalt estan advertides, y restaren en poder dels reys de França fins lo any 1493.»¹

Així va descriure Andreu BOSC l'entrada dels francesos en la guerra civil de 1462-72 o «guerra contra Joan II... una guerra llarga, tenaç, en què els catalans lluitaran fins a l'extrem per la salvació de llurs institucions».² J. Ernest MARTÍNEZ-FERRANDO s'hi referí com a «Un decenni de foc i de sang, en què es debatien qüestions força diverses, anomenat en conjunt 'Revolució Catalana', [que] acabà d'enfonsar el Principat en la ruïna».³ L'acció de Joan II,

1. Andreu BOSCH, *Summari, índex o epítome dels admirables y nobilíssims títols de honor de Cathalunya, Rosselló y Cerdanya y de les gràcies, privilegis, prerrogatives, prebeminències, llibertats e immunitats gosan segons les pròpies y naturals lleys*, Perpinyà: Pere Lacavalleria Estamper, 1628, 213.

2. Ferran SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, Barcelona: Alpha, 1962, 20 ed., 714-774.

3. Ferran SOLDEVILA (dir.), *Història dels Catalans*, Volum Tercer, J. Ernest MARTÍNEZ-FERRANDO, *Baixa Edat Mitjana (segles XII, XIII, XIV i XV)*, Barcelona: Ariel, 1969, 1185.

de lliurar una part del país al rei francès reforçà el seu crit d'«enemic de Catalunya»: «Des del moment, però, que un tros del territori nacional era lliurat a l'estranger, els catalans no podien seguir considerant com a sobirà el príncep que perpetrava aquell crim.»⁴

El 10 de juliol de 1463 l'exèrcit del rei de França s'apoderà de Salses i, el 23 de juliol, ja era a Girona i alliberava la reina Joana Enríquez del setge de sis setmanes a què l'havia tingut sotmesa l'exèrcit del Consell del Principat, comandat pel comte de Pallars.

Ara bé, les vicissituds polítiques i diplomàtiques del rerefons de la guerra acabaren portant Lluís XI a situar-se al bàndol contrari a Joan II i, en aquest context nou, es produiria la gran ofensiva militar francesa de 1468-69. El primer de juny de 1469 l'exèrcit francès s'apoderà de Girona; el 12 d'octubre, de Camprodon; i Olot, Sant Joan de les Abadesses i Besalú caigueren el 22 de novembre, sota el comandament de Tanguy du Châtel.⁵

Galceran Galceran de Pinós i de Fenollet, vescomte d'Illa i de Canet i senyor de les baronies de Pinós i Mataplana, havia nascut vers l'any 1400 i fou un dels elements més destacats del braç militar de Catalunya de mitjan segle XV.⁶ Diputat de la Generalitat i partidari de Carles de Viana, havent traspassat el príncep féu costat a Joan II. Fou camarlenc de la reina Joana Enríquez⁷ i, el 28 d'octubre de 1463, en plena guerra civil, Joan II el nomenà capità.⁸ Tot lluitant a favor de Joan II, es trobà amb el greu compromís d'haver d'assumir el lliurament del Rosselló a Lluís XI de França. Ara bé, el capgirament d'aliances descabdelat el 1466 portà el vescomte d'Illa i de Canet a lluitar contra el rei francès, l'exèrcit del qual, en el decurs de l'esmentada ofensiva militar de 1468-69, forçà el vescomte a capitular com a senyor de les baronies de Pinós i Mataplana.

El militar Tanguy de Châtel, governador de Lluís XI al Rosselló i la Cerdanya i, aixímateix, el seu lloctinent a Catalunya, i oficials del vescomte sig-

També a tall de síntesi, J. M. SALRACH – E. DURAN, *Història dels Països Catalans. Dels orígens a 1714*, II, Barcelona: Edhasa, 1982, 20 ed., 948-953.

4. Ferran SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, Op. cit., 754. Vegeu J. VICENS VIVES, *Juan II de Aragón (1398-1479). Monarquía y revolución en la España del siglo XV*, Barcelona: Teide, 1953, 258-274.

5. J. VICENS VIVES, *Juan II de Aragón (1398-1479)*, Op. cit., 320-321.

6. Santiago SOBREQUÉS I VIDAL – Jaume SOBREQUÉS I CALLICÓ, *La guerra civil catalana del segle XV. Estudis sobre la crisi social i econòmica de la Baixa Edat Mitjana*, vol. II (Estudis i documents, 21). Barcelona: Edicions 62, 1973, 93-101; Maria Teresa FERRER I MALLOL, «Pinós-Fenollet i de Mur, Galceran de», *Gran Enciclopèdia Catalana*, vol. 18, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1988, 20 ed., 49.

7. Nuria COLL JULIÀ, *Juana Enríquez. Lugarteniente real en Cataluña (1461-1468)*, vol. II (Biblioteca Reyes Católicos, Estudios, VIII), Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Patronato «Marcelino Menéndez Pelayo», 1953, 231.

8. Joan SERRA I VILARÓ, *Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius*, vol. I, Barcelona: Balmes, 1930, 232-234.

naren dos documents, a Camprodon, el 22 d'octubre i el 5 de novembre de l'any 1469, els quals publico sencers al capdavall d'aquestes notes. Es tracta dels documents originals, signats i segellats pel lloctinent de Lluís XI, que restaren en poder dels homes del vescomte i són inèdits.⁹ Ens han arribat dins un plec, numerat darrerament amb xifres aràbigues corresponents a cada una de les pàgines, amb llapis en l'angle inferior dret, intitulats: *Cax. 1. Leg. 1. N1 del f. 46A. 1469. Pactos y capitulaciones hechos entre monsieur de Tanguy, governador de Rosellon y Cerdaña y lugartheniente general del rey de Francia en los países que havia conquistado en Cathaluña, y el noble vizconde de Ylla y de Canet, Sor. de las baronias de Pinós y de Mataplana, de la Portella, de Llusá, de Paguera y de la Vall de Toses. Su fecha en Camprodon, a 22 de octubre de 1469.* També en lletra dels segles XVII-XVIII, dins el plec hi ha una traducció castellana de la primera capitulació, conservada i ací publicada en el seu original francès; hem conservat la recent numeració de les pàgines.

La motivació principal d'aquestes capitulacions era el compromís exigít al vescomte de retre obediència al rei Lluís XI. En contrapartida, el rei francès reconeixeria el vescomte com a senyor de les baronies de Pinós i Mataplana i atorgaria tot un seguit de mercès al vescomte i als seus vassalls, que palesen, assenyaladament, la crisi demogràfica, econòmica i social que la guerra havia provocat a aquelles contrades.

El nucli del primer document, com ja sabem escrit en francès, és format per vuit capítols. Cada capítol conté, primer, una demanda dels dos oficials i representants del vescomte (Jaume Descatllar i Martí Corró) i, tot seguit, l'acceptació per part del lloctinent general del rei, tot introduint-hi, en força casos, matisos, aclariments i determinades condicions, com és ara la necessitat de consultar el rei sobre allò que es demana. En aquest primer document el vescomte sempre és identificat com «soy disant visconte d'Ille et de Canet», és a dir, sense reconèixer-li la titularitat de les dues baronies rosselloneses.

Pels capítols del 22 d'octubre sabem que el vescomte i la seva muller vivien, aleshores, a Lleida, que des del 1464 era en poder dels partidaris de Joan II.¹⁰ L'acte d'obediència a Lluís XI era condicionat temporalment, per tant, pel viatge d'anada del vescomte a les seves baronies berguedanes. També ho era, a més, per la seva delicada salut, fins a l'extrem que els capítols recollen que aquest viatge podia posar-lo en «perill de mort», la qual cosa és versemblant si tenim en compte la seva avançada edat i, també, que va morir el 1470. Li era concedit el termini de sis mesos perquè traslladés el seu domicili, de Lleida a les baronies. Mentrestant, els oficials del vescomte donarien

9. Han ingressat a l'Arxiu Nacional de Catalunya, el maig del 2008, per la compra feta pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, mitjançant l'exercici del dret de tempteig en una subhasta pública, a Barcelona (2008).

10. Josep LLADONOSA I PUJOL, *Història de Lleida* (Documents de cultura, 16). Barcelona: Curial, 1980, 128-132

ostatges i posarien les baronies sota l'obediència del rei. Així que el vescomte residís a les baronies, tindria el termini màxim de tres mesos per fer el jurament de fidelitat a Lluís XI. Abans de fer-ho el vescomte, però, ho hauria de fer ja aleshores el seu fill Francesc, juntament amb els cònsols de Bagà i de la Pobla de Lillet. També es fixava que si el vescomte moria o bé la malaltia li impedia de fer el viatge, en aquest cas les baronies pervindrien a l'esmentat fill seu de nom Francesc de Pinós. I si, els quinze dies següents a haver donat els ostatges, el vescomte no era a les baronies, els vassalls retien fidelitat al rei com a sobirà i a Francesc de Pinós com a senyor seu. Tot i així, si dins l'esmentat termini de tres mesos, o després, el vescomte era a les baronies i retia obediència a Lluís XI, seria reconegut com a senyor.

A més de la preocupació del vescomte per conservar la titularitat de les baronies de Pinós i Mataplana, aquests capítols palesen els dubtes que planaven pel que feia a la seva successió. D'aquesta manera, el vescomte establí que si arribava a tenir un fill o una filla de la vescomtessa, seria qui rebria les baronies, i no pas l'esmentat Francesc, que devia ser molt menut, o un infant, car el vescomte establí que, si ell faltava, el mantingués i l'eduqués el rei.

Més enllà de l'acte d'obediència a Lluís XI i de la conservació de les baronies per part del vescomte, els capítols contenen, com ha estat dit, mesures de caràcter econòmic: alliberament d'haver de pagar endarreriments de censals i altres deutes per part del vescomte i els seus vassalls, la percepció dels drets de bolla i del General per part del vescomte, demandes que foren acceptades parcialment. El vescomte, a més, demanà i obtingué que li fos donada una quantitat de diners per tal de poder afrontar el viatge a les seves baronies i, a més, una pensió anual «pour entretenir son estat et que mieulx en puisse servir le roy». També era significatiu el capítol en què es demanava que l'exèrcit del lloctinent general no entrés dins les viles i castells de les baronies, amb la finalitat, està clar, d'evitar danys als habitants i als seus béns.

Uns quinze dies després, el 5 de novembre, el secretari del vescomte i el lloctinent general acordaren un nou document de capítols, aquest escrit en català. Era una mena d'*'addendum'* que aclaria i ampliava els capítols anteriors. Martí Corró, el secretari, demanà i obtingué del lloctinent general quinze dies més de termini, a partir d'haver donat els ostatges (foren lliurats el 28 de novembre, segons aquest segon document). D'aquesta manera, el vescomte tindria el termini total de trenta dies per anar a les baronies a prestar obediència al rei de França o bé, si no hi podia anar, per triar qui havia de succeir-lo com a senyor («son fill Francesch de Pinós o algú altre de sos nebots, cosingermans o parents»).

A més d'aquesta ampliació de termini, els nous capítols contenien una remissió general dels crims i delictes comesos pels seus vassalls fins a aquell dia, tant «en les terres del dit senyor rey de França com en les del partit e obediència del duc de Calàbria». S'ampliava de 25 a 30 anys el termini de pagament dels deutes a aquells vassalls que habitaven o tornessin a habitar a les baronies. Es concedia al vescomte i als seus vassalls «treta, axí de blats com

de lanas e altres vitualles, bestiar e mercaderies que ells, per lur provisió e sustentació, hagen manester dels dits condats de Rosselló e de Sardanya». També fou demanat que els vassalls del vescomte i els eclesiàstics recuperessin totes les rendes que, abans de la guerra, percebien al Rosselló i la Cerdanya i a qualsevol altre indret de Catalunya, una petició que el lloctinent matisà o condicionà a allò que fos determinat pel rei quant a «les coses qui són stades donades e ordonades per lo senyor rey». I, en una línia semblant, que poguessin demanar i cobrar tots els deutes que els eren deguts arreu de Catalunya i dels comtats. Per la seva banda, el vescomte també demanà, en aquest segon document, que Lluís XI li volgués donar la jurisdicció criminal de la baronia de Lluçà, de la qual «lo senyor rey de Aragó, en dies passats, li feu gràtia e nova concessió».

Entre les dates d'aquests dos documents, el vescomte va emprendre el viatge. Ho sabem perquè el segon dóna aquesta notícia: «los ostatges, ab licència e consentiment del dit mossèn Damià Dezcallar, se són differits quatre jorns, so és, del dimarts fins al dissapte, per consultar-ne lo dit visconte, qui era a una jornada de Bagà». Ara bé, no hi deuria arribar a temps perquè, a partir del dia 27 de novembre de 1469, les baronies de Pinós i Mataplana van anar prestant sagrament i homenatge al rei de França, com a sobirà senyor, i a Francesc de Pinós, com a senyor útil, davant Damià Descatllar, donzell, domiciliat a Llívia i comissionat pel lloctinent general Tanguy de Châtel amb aquesta finalitat, en compliment dels capítols del 22 d'octubre de 1469. De tota manera, Francesc hauria estat senyor de les baronies de Pinós i Mataplana ben poc temps, perquè sabem que el 7 de maig Galceran Galceran de Pinós i de Fenollet era a la Pobla de Lillet i li confirmava els privilegis. Uns mesos després, havent ja traspassat el vescomte, la seva vídua consta n'era l'hereva testamentària i senyora de les baronies de Pinós i Mataplana.¹¹

11. Joan SERRA i VILARÓ, *Baronies de Pinós i Mataplana*, *Op. cit.*, vol. I, 239-243.

APÈNDIX

Capítols signats, a Camprodon, el 22 d'octubre i el 5 de novembre de 1469, pels oficials de Galceran Galceran de Pinós i de Fenollet, vescomte d'Illa i de Canet i senyor de les baronies de Pinós i Mataplana, i el lloctinent de Lluís XI de França.

Arxiu Nacional de Catalunya, Col·lecció de manuscrits i documents textuals solts, reg. 2243.

I

1469, octubre, 22. Camprodon.

[P. 3]. *Chappitres donnez par*¹² *mossur Damien Descallar*¹³ *et Martin Corron, de la maison de noble Galceran Galceran de Pinós et de Fenollet, soy disant visconte d'Ille et de Canet, et seigneur des baronnies de Pinós, de Mateplana, de la Portella, de Luçà et de Paguera, et d'autres chastraulx, villes, forteresses, terres et seigneuries; a illustre Tanguy du Chastre, gouverneur de Roussillon et de Sardaigne et lieutenant general du roy, nostre sire, en l'armée laquelle est de present en Cathelougne, pour cause de la obeissance que le dit noble visconte a à ffaire au roy, notre dit sire, pour luy et pour toutes ses places, chastraulx, forteresses, terres et seigneuries que il possede de present en la principaulté de Cathelougne.*

Premièrement, demandent les dessus nommés que les baronnies et terres de Pinós et autres baronnies, terres et forteresses, lesquelles de present sont en pover du dit visconte, demeurent en son pover et de ses heritiers et successeurs, avec toutes les rentes, droiz, preheminences, juridictions, leudes et passaiges que en temps passé le dit visconte et les siens ont acoustumé de prendre et de present prant, tient et possède, et que les cappitaines que de present tiennent les dites forces pour luy les aient a tenir dicienant ou ceulx que le dit visconte ordonnera. Et sont les dites forces: Bagà, la Pobla, Gironnella, Castellar, Palmerol·la, la Quar, Roset, Paguera, Josa, Gósol, Salde, Gliscarany et Gordiol·la.

Le dit lieutenant le ly accorde selon sa propre forme et teneur. Tanguy [*signatura autografa*].

Ítem plus, demandent les dessus nommez que pource que les dictes baronies et autres terres dessus dites avant la guerre estoient fort peuplées, tant de gens comme de bestail, et estoient très opulans de biens et richesses et que de

12. Jaques, *canc.*

13. familier [?], *canc.*

present sont destruíctes et très diminuées et apovries à cause des dites guerres, que par le roy, nôtre sire, et mon dit seueur, le gouverneur et lieutenant general, soit faicte grace et abolition que pour le temps advenir le dit visconte et universitez des dites places de sa dite seigneurie, ne soient tenuz à payer aucuns censalz ne autres debtez qu'ilz facent et sont obligez, en quelconque manière que se'n soit.

Consent monsieur le lieutenant general que les arreraiges soient quites et aboliz, et pour le temps advenir ont les modiffiera à le regart de pseudommes qui auront cougnoissance de la diminution des subgetz contribuables aus dits censalz, les quelles modifications se feront dedans six [?] moys. Et de present on comensera à courrir l'ordinaire auprès de la modification. Tanguy [*signatura autògrafa*]. [P. 4]

Ítem, demandent les dessus dits que les droiz de la bulle et de General qui se lievent et cueillent es dites baronnies et terres dessus dites soient du dit visconte et des siens.

Il ne le peult avoir mais pource qui il dit, que la somme ne monte que environ cent escuz par an, le roy ly donnera a ceste cause jusques à la somme de cent livres par an, prises sur luy et ses terres, se tant y ha. Tanguy [*signatura autògrafa*].

Ítem, demandent les dessus nommés que pource que les dites terres et baronnies sont fort destruíctes et gastées, comme dit est, que ou cas que la present armée alast se chemin, que ilz ne entrent point dedans les villes et forces des dites baronnies et terres, excepte le dit monsieur le lieutenant ou le cappitaine qui yra pour luy et tiendra son lieu et les familiers de sa maison, car le contraire seroit grant desservice du roy, notre dit sire, considéré que les dites baronnies et terres sont en frontière et desquelles se peult fort faire son service.

Le roy tractera les places du dit visconte comme les siennes propres. Tanguy [*signatura autògrafa*].

Ítem, les dessus nommez supplient et demandent en grace que, considérées le [*sic*] grans perdes, domnaiges et grant destruction en quoy est venue la maison du dit visconte depuis qu'il est hors de Roussillon, qu'il plaise au roy ly faire de present grace et secours d'aucune somme d'argent pour se povoir mettre en point pour aller faire reverence au roy, notre dit sire, lequel tousiours a desiré et desire servir. Et en oultre ly ordonner de present aucune annuelle pension chacun an pour entretenir son estat et que mieulx en puisse servir le roy, notre dit sire.

Le roy ly donnera mil livres payées dedans ung moys apres ce qu'il sera venu en son pays. Et en oultre le dit lieutenant ly promet et consent que ly fera donner au roy chascun an de pension et de present ly ordonne deux mille livres, laquelle pension ly commensera a courrir le jour qu'il prestera le jurement de feaulté. Tanguy [*signatura autògrafa*].

Ítem, demandent les dessus nommez que pource que le dit visconte et sa femme sont de present hors de leurs terres, c'est assavoir, en la cité de Leyda, que plaise a monseigneur le lieutenant general ly octroyer six moys de terme durant lequel puisse transporter son domicile, femme [P. 5] et mesuage par deçà. Et tandiz les dits Jaques Dezcallar et Martin Corron donneront et mettront les dites baronnies, chastraulx, forteresses et seigneuries de Pinós et autres lesquelles de present sont en pover du dit viconte en l'obeissance du roy, notre dit sire, dedans le terme que sera accordé et donneront hostages. Et tout ce se fait pour ne mettre la personne du dit visconte en peril de mort.

Il ly sera accordé terme de trois moys pour venir par deçà pourveu qu'il face le jurement de fidelité pour luy et les siens des ce qu'il sera venu en ses terres ou plus tost es mains de ceulx qui seront connus pour le recevoir ou il est. Et que des à present bailleront reaument et de fait de tenir et faire l'obeissance des dites terres et seigneuries et subgetz ung filz du dit viconte appelé François de Pinós et l'ung des consulz de la dite ville de Bagà. Et aussi le chastre et ville de la Pobla de Lilet es mains et pover de messire Damien Dezcallar. Et en oultre, pour plus surté feront que le cappitaine qui de present est et en temps avenir sera en la dite ville et chastre de Bagà et aussi les consulz dicelle ville feront sacrement et homaige de fidelité au roy, notre dit sire, comme souverain sire, es mains de celluy à qui [mon dit] seigneur, le lieutenant general, le commettra. Et que ce le contraire estoit fait, veult le dit lieutenant general que de la Pobla, Bagà et autres terres, places et seigneuries du dit visconte le roy, notre dit sire, en puisse faire, ordonner et disposer à sa volonté comme de son propre dommaine. Et que le dit viconte consente que au temps avenir ny puisse demander aucun droit. Tanguy [*signatura autografa*].

Ítem, demandent les dessus nommez que, pource que dedans le dit temps et terme le dit viconte pourroit mourir ou estre detenu par maladie ou autrement et ne pourroit venir pour faire les choses dessusdites, que on dit cas soit promis par le dit monseigneur le lieutenant general que les dites baronnies et terres seront de ung filz du dit visconte appelé François de Pinós, en la forme et manière dessus speciffiée. Et ondit cas le dit enfant soit mis en pover du roy, notre dit sire, ou du dit lieutenant general pour le dit sire, qui le facent nourrir ainsi comme leur plaira, lequel enfant, si plaira au roy, notre dit sire, fera[.] [.]. Et si cas estoit que le dit visconte a present ou au temps advenir avoit filz ou filz de madame la viscontesse, sa femme, iceulx ou de celluy filz ou fille aye et succede es terres, seigneuries et choses dessusdites. Et le dit François ne sen puisse esioyr ne tenir icelles senon ce que le dit viconte, son père, ly laisseroit ou donneroit. Et ce que le roy, notre dit sire, ly voudroit donner de son propre.

Consent le dit lieutenant general et octroye les choses contenues ou precedent chappitre selon sa forme et teneur, réservé que se le dit viconte nestoit venu en ses terres dedans l'espace de XV jours a commencer de compter le

jour que les dits hostages seront [P.6] baillez pour faire le jurement de fidelité, que ou dit cas toutes les baronnies et places, terres et les cappitaineries et vassallz d'icelles ayent a faire et prester serement de fidelité au roy, nostre dit sire, comme a souverain seigneur, et au dit François de Pinós, filz du dit visconte, comme a seigneur propriétaire et utile des dites terres et baronnies. Entendu toutes uoyes et reservé que se le dit visconte venoit dedans les dits trois moys ou après faisant l'obeissance au roy, nostre dit sire, ou au dit monseigneur, le lieutenant general, ou a autre pour luy, que ou dit cas soit receu pour seigneur propriétaire et utile des dites terres et baronnies selon la teneur des presens chappitres, lesquelles chouses ly seront tenues et observées ainsi comme se de present il venoit faire les dites choses. Entendu et declaré par les parties que les dits filz legitimes ne puissent succeder esdites terres et seigneuries s'ilz ne venoient demourer en l'obeissance du roy, nostre dit sire. Tanguy [*signatura autògrafa*].

Ítem plus, demandent les dits Jaques Dezcaillar et Martin Corró que le dit monseigneur, le gouverneur et lieutenant general, pour plus seurté du dit viconte et des siens ou du dit Francoys de Pinós, son filz, promette que, dedans le temps et terme de six mois prochainement venant, à compter des le jour que les presents chappitres seront fermez, il aura fait ratiffier, louer et approuver au roy, nostre dit sire, les presens chappitres et les choses en iceulx contenues, laquelle ratiffication et approbation donnera ou fera donner dedans le dit terme ou plus tost se faire se peult au dit visconte ou au dit François, son filz. Et neantmoins ly donne ferme de presenter les presens chappitres. Et au pye d'iceulx donnera son scelle avec coppie auctentiquée du pouvoir que le dit monseigneur, le lieutenant general, ha du roi, nostre sire, de ce faire. Affin que se le dit lieutenant general pour aucun cas qui pourroit advenir ne pvoit parfaire ce que dit est, que ou dit cas le dit viconte, au moyen du dit scelle et double du dit pouvoir, puisse poursivre les promesses dessus dites. Consent le dit lieutenant general toutes les choses contenues en ce present chappitre selon leur propre forme et teneur. Tanguy [*signatura autògrafa*] [*taques deixades pel segell de cera*]. [p. 7].

Nous, Tanguy du Chastre, viconte de la Bellière, conseiller et chambellan ordinaire du roy, nostre sire, son gouverneur de Roussillon et de Sardaigne, et lieutenant general en ce pais de Cathelougne, promettons de bonne foy tenir et faire tenir par le roy, nostre dit sire, et avoir agreables toutes et chacunes les choses accordées en la responce par nous faite au pyé d'un chacun des precedens articles à nous baillez par Jaques Dezcallar, escuyer, et Martin Corró, familiers de noble homme Galceran Galceran de Pinós et de Fenollet, soy disant viconte d'Ille et de Canet, touchant les choses par eulx demandées et par nous accordées à cause de l'obeissance qu'ilz nous ont promis faire faire au roy, nostre dit sire, tant du dit viconte ou de son dit filz que de toutes les places, chastraulx, forteresses, terres et seigneuries dessus nommées. Et des cap-

pitaines et consulz d'icelles selon es presens chappitres est contenu. Et de les fai[re] ratiffier et approuver par le dit sire dedans le temps par nous accordé es dites responces par nous fetes, signées de nostre main pourveu que, de leur part, ilz facent ce qu'ilz ont promis. Et pour plus grant approbation de ce que dit est à nous, signe ce present, scellé de nostre main et scellé du scel de noz armes, a Camp Rodon le XXIIe jour d'octobre l'an mil CCCC soixante neuf. Tanguy [*signatura autògrafa*] [*taca rodona deixada pel segell de cera*].

II

1469, novembre, 5. Camprodon.

[P. 9]. *Capítols donats per en Martí Corró, secretari e familiar del spectable visconte d'Illa e de Canet, e senyor de les baronies de Pinós e de Mathaplana, de la Portella, de Luçà, de Paguera e de la Vall de Toses; a la magestat del senyor rey de França o a moussèn Tanguy del Castell, son governador de Rossillon e de Serdanya e loctinent general en aquest país de Cathalunya, de les coses següents e davall scrites.*

[I]. Primerament suplique e demane que lo dit senyor loctinent general, en lo dit nom, vulla atorgar de gràcia al dit egregi visconte d'Illa e de Canet altres quinze jorns, sens aquells quinze que ly són stats actorgats en lo setè capítoll dels capítols fermats, jurats e concordats entre lo dit senyor loctinent general e en Jaume Dezcallar e lo dit Martí Corró, sots a XXII del mes de octubre any present en la vil·la de Camp Rodon, dins los quals trenta jorns comptadors del die que los ostats són stats dats, qui fonch a XXVIII del dit mes, lo dit visconte hage ésser vengut en ses terres per prestar la obediència al dit senyor rey de França o al dit senyor loctinent general, o altri per ell, juxta la forma dels dits capítols. E en cas que ell no vingués o no pogués venir dins los dits XXX jorns aquellas hores se hagen executar les coses contengudes en lo dit setè capítoll.

Consent lo il·lustre loctinent general les coses contengudes en lo present capítoll juxta sa forma e tenor.

[II]. Ítem més, suplique e demane al dit senyor loctinent general que vulla atorgar de gràcia licència e facultat al dit visconte de poder elegir, dins lo termini dels dits XXX jorns, en cas que ell dins aquells no vingués, aquell qui volrà rest senyor de sas terras e baronies, so és, son fill Francesch de Pinós o algú altre de sos nebots, cosingermans o parents, e dins los dits XXX jorns haje a fer la dita electió a ffi que, si ell dins aquells no venie, se prestàs la obediència de sas dites terres al dit senyor rey de França com a sobirà, e en aquell que ell elegirà com a senyor propietari e útil·l de las dites terras e baronies segons la sèria e tenor del dit setè capítoll, restant emperò totes les altres coses contengudes en los dits capítols en lur força e valor.

Consent lo dit loctinent general les coses contengudes en lo present capítoll segons sa sèria e tenor, reservat que aquell qui seria elegit per lo dit visconte no tengua altra terra en altra senyoria que del senyor rey e que sia tengut star en l'obediència e servey del dit senyor axí com és contengut en lo setè capítol dels altres. [P. 10].

III. Ítem, suplique e demana que lo dit senyor loctinent general vulla fer e atorgar remissió general als vassalz del dit visconte, de qualsevull crims, delictes e accessos o altres coses que éls, axí en general com en particular, abans de la guerra o après, fins al jorn de vuy, hagen comesas, fetes, perpetrades o atemptades en qualsevull manera, axí en les terres del dit senyor rey de França com en les del partit e obediència del duc de Calàbria, a ffi que no ls pugue ésser moguda neguna qüestió, demanda o debat, segons per mossèn Demià Dezcallar,¹⁴ com a comissari del dit senyor loctinent general, és stat acordat ans de ésser entrat en lo castell e vil·la de la Pobla ni haver haüts los altres ostatges.

Consent lo dit loctinent general les coses contengudes en lo present capítoll juxta sa forma e tenor tostemps que seran reduïts e hauran feta la obediència al dit senyor rey.

IIII. Ítem, suplique e demane que lo dit senyor loctinent general vulla atorgar elongament de XXV o XXX anys als vassalz del dit visconte qui de present sont o d'ací avant se'n tornaran e vindran habitar en las dites terres e baronies, de tots los deutes en què sien obligats a qualsevol persones e universitats, axí ab cartes¹⁵ albarans com altrament, per qualsevol vies e maneres que vinguen, per so que mils se puga sostenir e poblar les dites terres e baronies, les quals, per causa de la guerra, són totalment destroydes e despoblades.

Consent e atorgue lo dit loctinent general respit e dilació de pagar lus deutes de terme de sinch anys.

V. Ítem, suplique e demana que lo dit senyor governador e loctinent general vulla atorgar al dit visconte e a sos vassalz e terres treta, axí de blats com de lanas e altres vitualles, bestiars e mercaderies que ells, per lur provisió e sustentació, hagen manester dels dits contats de Rosselló e de Sardanya, non obstant qualsevull veda o vedas en los dits condats fetes ni fahedores en qualsevol manera, con altrament lo dit vesconte ni sos vassals no-s porien sostenir en les dites terres e baronies, les quals solien viure de draps, bestiars e altres mercaderies.

Consent lo dit loctinent general les coses contengudes en lo present capítoll juxta sa forma e tenor, provehit que éls paguen los drets ordinaris e reals.

14. loctinent general, *canc.*

15. abb, *canc.*

VI. Ítem, supplique e demane que lo dit senyor governador e loctinent general restituesque e de present face restituir e tornar a tous los vassals e súbdits del dit visconte e a tots los abbats, priors, pabordre e cappellans de la terra del dit visconte¹⁶ totes les rendes, censos, delmes, axí de blats [P. 11] com de diners, lochs, propietats e altres béns, que ans de aquesta guerra haguessen aconstumats de rebre, tenir e haver en los dits condats de Rossilló e de Serdanya, e en qualsevöll altra part del principat de Cathalunya, non obstant qualsevöll donació o donacions en contrari fetes a qualsevol persones persò que ab millor cor e voluntat puguen servir lo dit senyor rey de França, com a lur sobiran senyor.

Consent lo dit loctinent general les coses contengudes en lo present capítoll reservat les coses qui són stades donades e ordonades per lo senyor rey, de les quals lo dit senyor loctinent és content que dintre sis mesos properts vinents en rescuire al senyor rey per en haver sa bona deliberació.

[VII]. Ítem, supplique e demana que lo dit visconte o aquell qui per ell restarà senyor de sas terres e baronies, en cas que ell no vingués axí prest, e sos vassals e servidors puguen exhigir e haver tots los deutes qui·ls són deguts, axí en los dits condats com en altres parts del dit principat de Cathalunya, per rescats de presoners e en qualsevöll altra manera, axí ab cartels, cartes, albarans e altres seguretats per qualsevöll persona o persones, e de aquells lo dit senyor governador e loctinent general los man e fassa fer justícia.

Consent lo dit loctinent general que lus sia feta e amministrada justícia assí com propis vassalz del senyor rey tota hora que la requeriran.

[VIII]. Ítem, supplique e demane que lo dit senyor governador e loctinent general vulla confirmar al dit visconte o a-quell qui per ell restaria senyor de sas terres, com¹⁷ dit és, e als seus, la juridicció criminal de la baronie de Luçà, de la qual juridicció lo senyor rey de Aragó en dies passats ly féu gràcia e nova concessió, e segons aquella supplique ly sia confirmada. E aquesta confirmació és demanada a superhabundant cauthela, car lo primer capítol dels capítols fermats e concordats entre lo dit senyor loctinent general e lo dit Jaume Dezcallar e Martí Corró ja ly resten totes les juridiccions e senyories de sas baronnies e terres.

Consent lo dit loctinent general les coses contengudes en lo present capítoll selon forma de la donació feta per lo rey d'Arragó e juxta la forma que ell ha usat, emperò que no sia stada revocada per algun havent potestat.

[IX]. Ítem, supplique e demana que per quant los ostatges ab licència e consentiment del dit mossèn Damià Dezcallar se són differits quatre jorns, so

16. e a tots los abats, *canc.*

17. dit és, *canc.*

és, del dimarts fins al dissapte, per consultar-ne lo dit visconte qui era a una jornada de Bagà, lo dit senyor governador vulla confirmar la dita licència e consentiment a ffi que no-s pogués dir les coses concordades, jurades e pactades no haver sortit son effecte.

Consent lo dit loctinent les coses contengudes en lo present capítoll juxta sa forma e tenor. [P. 12].

X. Ítem, supplique e demane que los demunt dits capítolls sien segellats e signats del dit senyor governador e loctinent general e per lo semblant se hagen a confirmar e ratifficar per lo dit senyor rey de França dins los sis mesos en¹⁸ lo VIIIè capítol contenguts.

Consent lo dit loctinent general les causes contengudes en lo present capítoll juxta sa forma e tenor. Tanguy [*signatura autògrafa i taca vermella del segell, avui perdut*].

Actum in villa Campi Rotundi die quinta novembris anno millesimo quadringentesimo sexagesimo nono.

Lora (i sinatura notarial).

Quoniam ea que in veritate concistunt dicta sunt pretoris attestari: igitur nos, Michael Juallar, legum doctor, alter ex iudicibus ordinariis curie magnifici baiuli oppidi Perpiniani, Elnensis diocesis, notum facimus et attestamur cunctis instrumentum capitulorum preinsertorum visuris, lecturis et audituris, quod nos vidimus, tenuimus et legimus instrumentum preinsertum et ex deposicionibus fidedignorum testium per nos ad presens receptum, constare vidimus quod ipsum instrumentum capitulorum preinsertum est clausum et subsignatum per discretum Petrum Lora, quondam, notarium publicum dicte ville Perpiniani et tunch temporis secretarium parlamenti eiusdem oppidi Perpiniani, qui solitus erat instrumenta que recipiebat claudere eo modo, forma et stilo, quo premencionatum instrumentum clausum est, et uti eo signo quo signatum est et quod fuit repertum in scripturis dicti Lora factis per dictum Lora tempore quo utebatur officio secretarii dicti parlamenti, et instrumentis et actis per eum receptis et eo modo quo reperitur dictum instrumentum clausis, dabatur et attribuebatur et impresentiarum datur et impenditur in iudicio et extra plena fides. Ideo presentes certificatorias litteras in pede illius apponi et describi iussimus et fecimus per notarium et curie nostre scribam, volendo et decernendo eidem instrumento ab omnibus plenam fidem adhiberi. In quorum omnium et singulorum fidem, robur et testimonium has expedire iussimus manu nostra signatas et sigillo curie nostre munitas.

18. V, *canc.*

Datum et actum in villa Perpiniani die septimo mensis novembris anno a
nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo octavo.

Vidit Juallar judex.

Petrus Teresco notarius et dicte curie scribe.

[Taca deixada pel segell de cera]